

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. І. Франка, 19
тел.: (044) 235-23-78, факс: 235-32-57
E-mail: info@mincult.gov.ua

Адміністрація Президента України

13.11.2018 № 1979/32/10-18

На № _____

Щодо виконання пп.3 п.2 Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння єдиного культурного простору України»

На виконання підпункту 3 пункту 2 Указу Президента України від 31.05.2018 № 156 «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України» Міністерство культури України надсилає інформаційну довідку про мовно-культурну ситуацію в Україні та заходи, що вжиті для захисту та забезпечення розвитку і функціонування української мови як державної (додається).

Додаток: на 5 арк.

Перший заступник Міністра

С.ФОМЕНКО

**Інформаційна довідка
про мовно-культурну ситуацію в Україні та заходи,
що вжиті для захисту та забезпечення розвитку і функціонування
української мови як державної**

Мова – визначальний чинник і головна ознака ідентичності української нації, наріжний камінь національної безпеки, соціального розвитку та міжнародного іміджу держави. Досить промовистими і влучними в цьому контексті є слова Станіслава Лема: «Мова для культури – те саме, що центральна нервова система для людини».

Упродовж багатьох років в Україні спостерігалася складна й суперечлива мовна ситуація, яку профільні вчені назвали українсько-російським білінгвізмом, що призвело до порушення мовно-культурної єдності та до цього часу створює підґрунтя для спекуляцій на мовній темі. Мовне питання використовується й державою-агресором у риториці щодо мотивів її збройної агресії на Сході України та анексії Криму.

Нинішня мовна ситуація є результатом незавершеного в радянський період асиміляційного процесу – перетворення україномовної спільноти на російськомовну. Як наслідок – незбалансований характер двомовності, що віддзеркалює постколоніальний стан українського суспільства. Серед етнічних росіян, які проживають в Україні, двомовними є лише 13%. У той же час серед українців цей показник складає 34,4% при тому, що 19% українців взагалі спілкуються тільки російською. Навіть надання українській мові статусу державної у 1989 році й подальше закріплення цього статусу в Конституції України не зупинили процесу її витіснення з багатьох сфер життєдіяльності й поступового зменшення кількості носіїв української мови.

До основних причин невідповідності між реальним станом функціонування української мови та її статусом державної належать:

- багатолітня історія пригноблення української мови та культури;

- маніпулювання мовним питанням та його штучна заполітизованість;
- недосконалість законодавства і відсутність системності в правовому регулюванні сфери мовної політики;
- відсутність довгострокової стратегії з утвердження та популяризації державної мови;
- відсутність належного фінансового та інституційного забезпечення сфери мовної політики.

На даний час трансформаційні й модернізаційні перетворення в українському суспільстві, нав'язана гібридна війна вимагають нових підходів до формування державної мовної політики. Тому до актуальних завдань державної мовної політики належить упровадження стратегічного мовного планування, спрямованого на захист і підтримку державної мови.

Отже, головною метою державної мовної політики на сучасному етапі є пошук та впровадження нових ефективних механізмів щодо пріоритетного розвитку української мови як державної. Завдяки зміцненню державного статусу української мови, підвищенню її комунікативної потужності та престижності Україна в майбутньому зможе одержати додатковий промовистий символ державного й національно-культурного суверенітету.

Нинішній рік – особливий для розвитку й становлення української мови та посилення її державного статусу. І за це – окрема подяка Президенту України Петру Порошенку, який звернув увагу всього українського суспільства на необхідність зміцнення української мови як державної, забезпечення її всебічного розвитку і функціонування в усіх сферах суспільного життя. Як зазначив Петро Порошенко, «Армія боронить українську землю. Мова боронить українське серце. Церква боронить українську душу». Указ Президента України від 31.05.2018 № 156 спрямований на вжиття невідкладних заходів щодо зміцнення державного статусу української мови та створення єдиного культурного простору України, причому цим документом передбачається залучення широкого спектру механізмів та інструментів для досягнення поставлених завдань.

Питання зміцнення державного статусу української мови, забезпечення її сталого розвитку і функціонування перебувають на постійному контролі Президента України та Уряду і є пріоритетними на сучасному етапі формування державної політики.

Безперечно, у цьому році вагомим досягненням у сфері державної мовної політики та стимулом для подальшого розвитку української мови як державної стало рішення Конституційного Суду України від 28.02.2018 №2-р/2018 про визнання таким, що не відповідає Конституції України, так званого закону Ківалова-Колесніченка «Про засади державної мовної політики» (зі змінами).

Поряд із цим, упродовж 2016-2017 років окремими центральними органами виконавчої влади (у межах повноважень) були розроблені нормативно-правові акти, спрямовані на поступове посилення статусу державної мови, її комунікативної потужності, зокрема, в частині розширення сфер застосування. Серед них – квотування української мови на радіо й телебаченні (шляхом внесення відповідних змін до Закону України «Про телебачення і радіомовлення»), нове законодавство про освіту тощо. Прийняття цих нормативно-правових актів позитивно вплинуло на посилення державного статусу української мови у цих сферах.

У той же час у багатьох інших сферах, зокрема, у сфері торгівлі й послуг, транспорту і зв'язку, у друкованих ЗМІ та мережі Інтернет, частка використання державної мови все ще залишається низькою. Тому назріла необхідність прийняття законодавчого акта, який має врегулювати виконання ст.10 Конституції України щодо всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

Відрядно, що Верховною радою України прийнято за основу в першому читанні проект Закону України № 5670-д «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який забезпечить комплексний підхід до утвердження української мови як державної в усіх сферах суспільного життя та захисту прав громадян на отримання інформації й послуг державною мовою (містить 60 статей, вносить зміни до понад 50 сфер суспільного життя). В основі

цього проекту Закону – законопроект № 5670 «Про державну мову», напрацьований робочою групою (представники громадськості, правники та експерти, що спеціалізуються на питаннях мовної політики, під керівництвом професора Володимира Василенка) при Координаційній раді з питань застосування української мови в усіх сферах суспільного життя при Міністерстві культури України.

Варто зазначити, що Мінкультури всіляко підтримувало згаданий вище проект Закону на всіх етапах його розробки та подання на розгляд Верховної Ради України. Крім того, на ім'я голови Верховної Ради України ще в березні поточного року був направлений лист з проханням якнайшвидшого розгляду і прийняття цього вкрай важливого для українського суспільства й державності документа.

Міністерство культури України забезпечує формування та реалізацію державної мовної політики, звертаючи особливу увагу на безумовне додержання вимог ст.10 Конституції України щодо всебічного розвитку і використання української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

Міністерством проводиться відповідна робота на виконання Указу Президента України від 31.05.2018 № 156 «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України». Зокрема, фахівцями Міністерства підготовлено проект постанови Кабінету Міністрів України про утворення Експертної групи з питань мови політики, який згодом було прийнято на засіданні Уряду (постанова Кабінету Міністрів України № 761 від 19.09.2018). У жовтні відбулося перше засідання цієї Експертної групи, де були прийняті рішення про схвалення її Регламенту, щодо розробки Концепції Державної цільової програми всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя до 2028 року (далі – Концепція), а також з інших питань.

На виконання протокольного рішення зазначеної Експертної групи від 03.10.2018 Міністерством культури України було розглянуто пропозиції, надані

членами Експертної групи з питань мовної політики (далі – Експертна група) до проекту Концепції, та розроблено проект Концепції з урахуванням вимог постанови Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 106 «Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм».

Нині Міністерством проводяться робочі консультації із зазначених вище питань із заінтересованими центральними органами виконавчої влади. Проект Концепції заплановано розглянути та погодити на засіданні Експертної групи в терміни, визначені керівником цього тимчасового консультативно-дорадчого органу при Кабінеті Міністрів України. Після погодження на засіданні Експертної групи, громадського обговорення, узагальнення наданих пропозицій та погодження із заінтересованими центральними органами виконавчої влади відповідний проект Концепції буде невідкладно подано на розгляд Уряду.

З метою втілення в життя пріоритетних завдань Уряду Міністерством розроблено проект Стратегії популяризації державної мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава», який найближчим часом буде винесено на розгляд Кабінету Міністрів України. Одночасно розпочалася розробка Плану заходів на виконання Стратегії.

Міністерство культури України й надалі буде проводити відповідну роботу та вживати заходи щодо зміцнення державного статусу української мови і створення єдиного культурного простору з метою покращення мовно-культурної ситуації в державі, забезпечення додержання конституційних гарантій щодо всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України та посилення її консолідуючої ролі в українському суспільстві як засобу зміцнення державної єдності.

Міністерство висловлює вдячність Президенту України Петру Порошенку та Кабінету Міністрів України за послідовну й дієву підтримку ініціатив, спрямованих на формування й реалізацію сучасної державної мовної політики, у тому числі в частині зміцнення державного статусу української мови, що сприяє створенню єдиного культурного простору країни.